

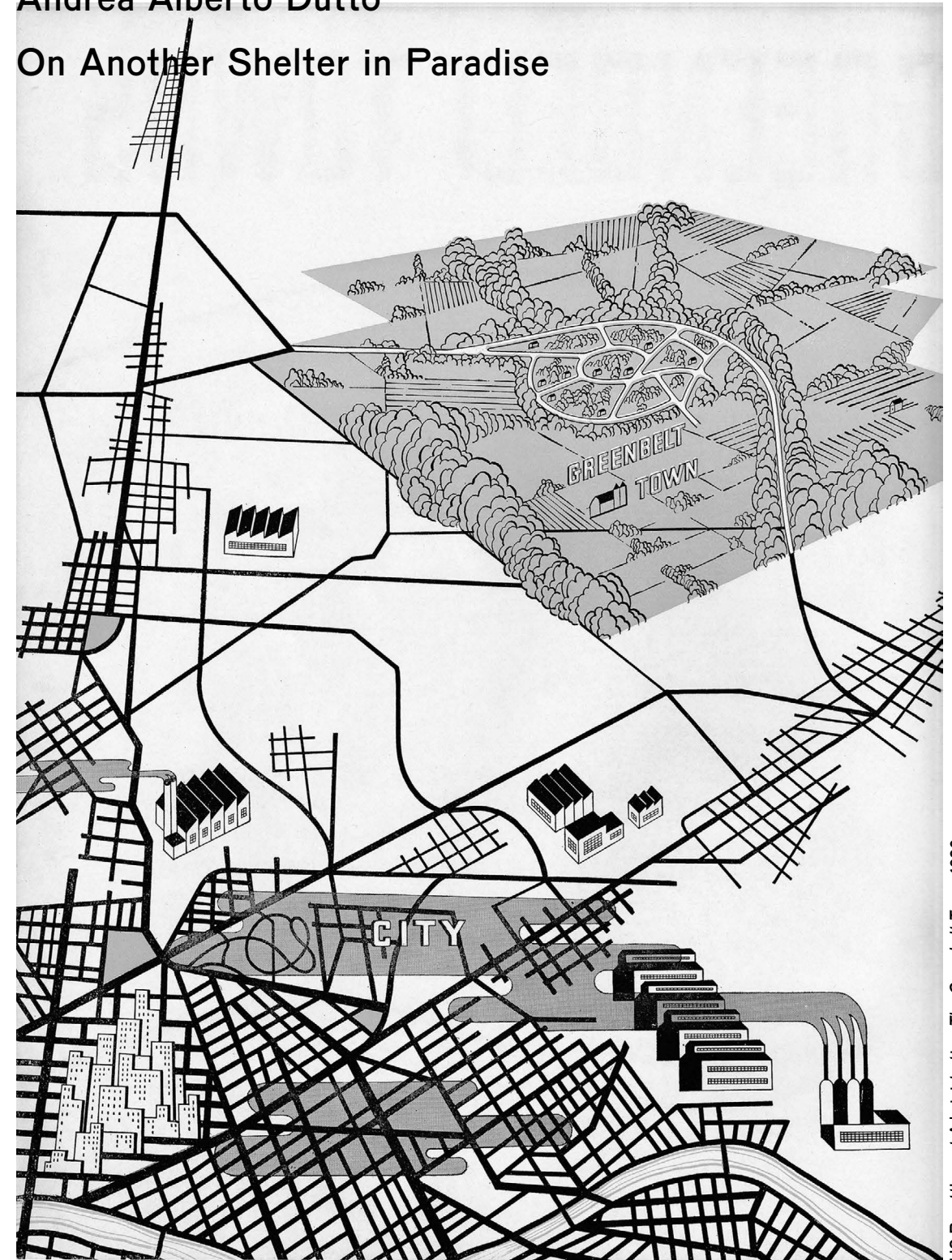
politieke omgeving. In plaats daarvan kwamen de vrijwilligers uit verschillende sociale milieus. Ze werden gedreven door verschillende motieven, niet zozeer door de Joegoslavische politieke visie van zelfbestuur. Hier lijkt de kritiek van Cornelius Castoriadis op de breed verbreide marxistische visie op de samenleving waardevol, waar die zich verzet tegen een indeling in superstructuur en infrastructuur, in ideologie en productie. 'Deze superstructuren zijn niet meer dan een weefsel van sociale relaties, niet meer of minder "echt", niet meer of minder "inert" dan de andere, en net zo "geconditioneerd" door de infrastructuren, als de infrastructuren door hen.'¹⁵ Wat daarentegen wel bestaat, zo legt hij uit, is het sociale maakproces dat door ons allen, als bewuste individuen, tot stand wordt gebracht. Wanneer deze sociale productie succesvol is, houdt zij rechtstreeks verband met onderhandelingen, materialen en locaties, met het maakproces en met het gevoel deel uit te maken van een bepaald geheel. Dit artikel beargumenteert de waarde van een culturele praktijk in de zin van dubbele ambitie: als bron van optimistische en vernieuwende ideeën over het maken van dingen, en als een kans voor directe interactie tussen materialen en burgers. Burgers die bereid zijn mee te werken aan publiek gedeelde perspectieven — bijvoorbeeld op architectuur, optimisme — die de loutere architect-opdrachtgeverrelatie overstijgen.

15

Cornelius Castoriadis, *Imaginary Institution of Society* (Cambridge/Malden: Polity Press, 1987), 20. Oorspronkelijk verschenen als *L'institution imaginaire de la société* (Parijs: Éditions du Seuil, 1975).

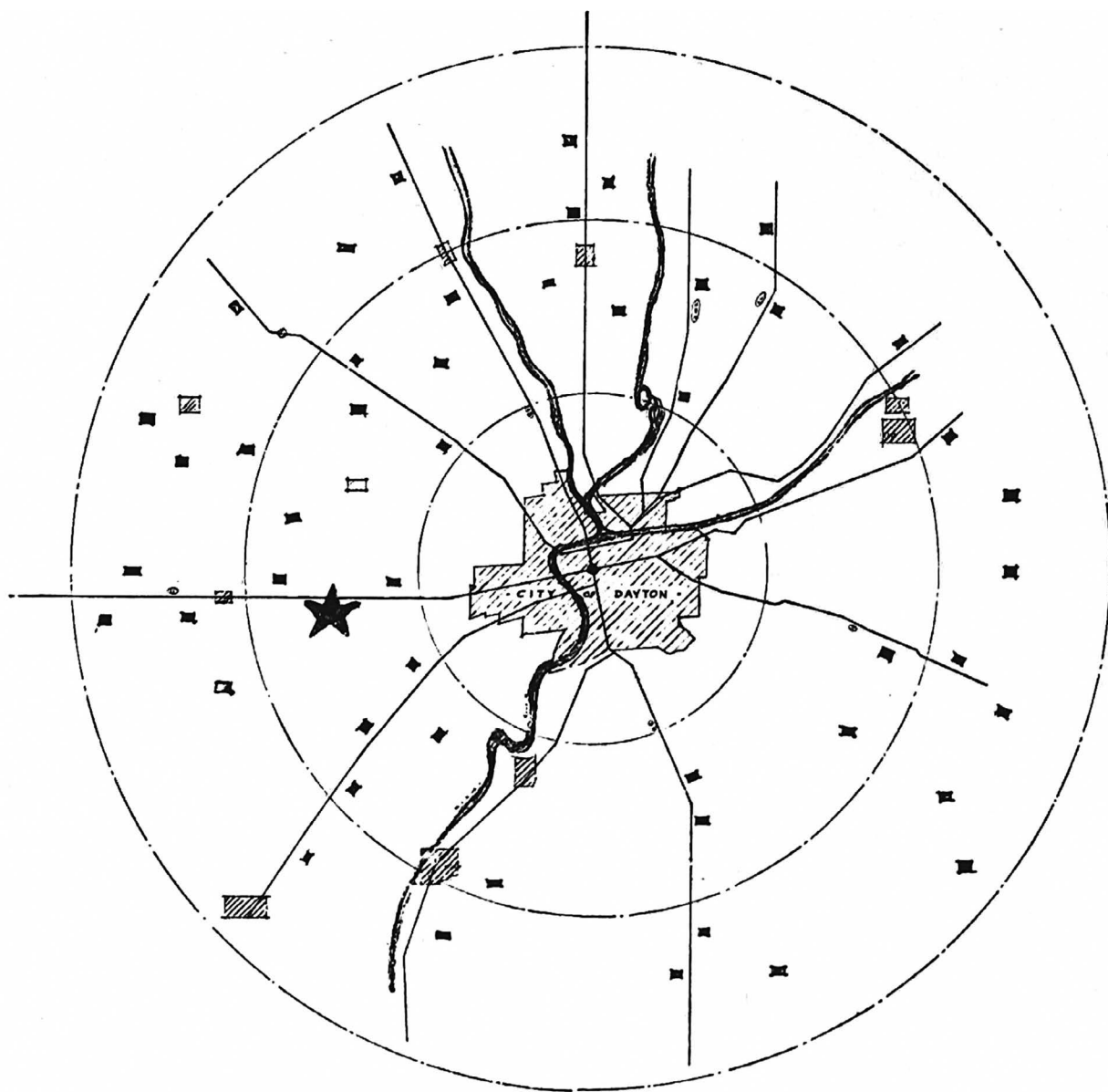
Andrea Alberto Dutto

On Another Shelter in Paradise

US Resettlement Administration, *The Greenbelt Town*, 1936

Andrea Alberto Dutto

Over een ander onderkomen in het paradijs

Plan of the 50 Homestead Units of 35 to 40 families each to be established around Dayton, Ohio. The first homestead unit is indicated by the star/ Plattegrond van de 50 Homestead Units van elk 35 tot 40 gezinnen, die rond Dayton, Ohio, moeten worden opgericht. De eerste Homestead Unit is aangegeven met een ster. From/ uit: R. Borsodi, *Flight from the City*, 1933

Among the fictional characters that populate architecture theories, Marc-Antoine Laugier's primitive man deserves full marks for optimism. Laugier introduces the primitive man in his *Essai sur l'architecture* (1753), which famously culminates in the archetype of the primitive hut. The narrative sees the primitive man looking for shelter from a series of calamities such as scorching heat, torrential rain, darkness and foul air. At first, he finds shelter in the forest, then in a cave, and eventually in a hut built with trunks and branches. Laugier also gives details about the psychology of the primitive man.¹ At first, he is 'relaxed' laying on the banks of a brook, then he is 'content' in the shadows of the forest, and he is 'praising himself for his discovery' of a cave and further the hut.² These characteristics correspond to the profile of the 'realistic optimist', described by psychologist Sandra L. Schneider as someone who turns a difficult situation into 'a challenge . . . that offers a potential opportunity for bringing about a beneficial change'.³ According to Schneider, the realistic optimist is someone who undertakes the 'I-can-do-it' attitude in opposition to the unrealistic 'it-will-happen' attitude.⁴

A similar atmosphere of realistic optimism characterises the work of several back-to-the-land pioneers facing the Great Depression of the 1930s and culminates in the *Whole Earth Catalog* (1968), a bestseller with 2.5 million copies sold in the early 1970s. These pioneers firmly believed that an alternative to the crisis was possible by communicating their experience to others through the publication of instructional books.

Actually, the book intervened as a remedy to failures experienced with other tools. This is the case of Ralph Borsodi, who theorised decentralism, namely: self-reliant homesteads countering the United States' centralised economic system, which proved unable to cope with the Great Depression.⁵ Thanks to his experience as a consulting economist for leading corporations, Borsodi envisioned cooperatives of 40 to 50 homesteaders who 'could put their properties into trust, in order to retain the use-value of the land for the benefit of the community'.⁶ Specifically, the 'homestead' stood for a family-driven farmhouse strongly focused on the functional and symbolic core of the home.

The first time Borsodi was able to put this idea into practice occurred in 1933, when he was invited to develop a plan for 50 homestead colonies around Dayton, Ohio. This was two years before Franklin D. Roosevelt's Green Belt Town Program attempted

to merge the benefits of town and country living.⁷ However, things didn't go well. Borsodi expected homesteaders to adhere to his decentralist philosophy, but ultimately this did not happen. Following several difficulties, homesteaders voted in favour of governmental funding and federal authorities took over the project. Borsodi left and the project failed.⁸

The outcome of the Dayton experience forced Borsodi's attitude to become more realistic while maintaining his optimistic perspective. Borsodi relied more and more on the potential of books to promote his decentralist project. Together with his wife, he wrote bulletins on 'how-to-do' homesteading, which were then published by the School of Living, an organisation he founded in 1934.⁹ In the book *Flight from the City*, Borsodi recounted how he had been able to self-build his own small farm in Suffern already in the early 1920s, during a time of economic recession and a flu pandemic.¹⁰ In the chapter called 'Shelter', Borsodi explained how he had practised as a carpenter, plumber and electrician in order to transform step-by-step an initial hut into an exemplary homestead. At first, he built a chicken house to test his skills. Then, he began reading handbooks such as Ernest Flagg's

1 Joseph Rykwert, *On Adam's House in Paradise: The Idea of the Primitive Hut in Architectural History* (Cambridge: MIT Press, 1981), 46.

2 Marc-Antoine Laugier, *An Essay on Architecture [1753]*, translated by Wolfgang and Anni Herrmann (Los Angeles: Hennessey & Ingalls, 1977), 11-12.

3 Sandra L. Schneider, 'In Search of Realistic Optimism', *American Psychologist* 56/3 (2001), 256.

4 Ibid., 258.

5 Allan C. Carlson, *The New Agrarian Mind: The Movement toward Decentralist Thought in Twentieth-Century America* (New Brunswick: Transaction Publishers, 2000), 56.

6 Ralph Borsodi, *Flight from the City* (New York: Harper & Row, 1972 [1933]), 33.

7 David Emory Shi (ed.), *In Search of the Simple Life: American Voices, Past and Present* (Salt Lake City: Peregrine Smith Books, 1986), 248-252.

8 Jacob H. Dorn, 'Subsistence Homesteading in Dayton, Ohio, 1933-1935', *Ohio History Journal* 78 (1969), 75-93.

9 Ralph Borsodi, *Problems of Living*, seminar at Oberlin College, 1940.

10 Borsodi, *Flight from the City*, op. cit. (note 6), 61-71.

Marc-Antoine Laugier's 'primitieve mens' onderscheidt zich vanwege zijn optimisme van alle andere fictieve personages die de architectuurtheorie bevolken. Laugier introduceert deze primitieve mens in zijn *Essai sur l'architecture* (1753) dat, zoals bekend mag worden verondersteld, culmineert in het archetype van de primitieve hut. In het verhaal zoekt de primitieve mens bescherming tegen calamiteiten zoals verzengende hitte, slagregens, duisternis en vervuilde lucht. Eerst zoekt hij een goed heenkomen in het bos, vervolgens in een grot en uiteindelijk in een uit boomstammen en takken opgetrokken hut. Laugier verstrekt ook nadere gegevens over de psychologie van de primitieve man.¹ Eerst ligt hij 'ontspannen' aan de oever van een beek, dan beweegt hij zich 'tevrede' in de schaduw van het bos, dan 'prijst hij zich gelukkig' vanwege zijn ontdekking van een grot en vervolgens de hut.² Deze kenmerken komen overeen met het profiel van de 'realistische optimist', die psychologe Sandra L. Schneider omschrijft als iemand die een moeilijke situatie opvat als 'een uitdaging (...) die hem potentieel de kans biedt om een heilzame verandering teweeg te brengen'.³ Volgens Schneider is de realistische optimist iemand die de 'ik-kan-het' houding aanneemt in tegenstelling tot de onrealistische 'het-gebeurt-wel' houding.⁴

Een soortgelijke sfeer van realistisch optimisme zien we terug in het werk van verschillende pioniers van de Back-to-the-Land-beweging die zich met de crisis van de jaren 1930 geconfronteerden. Dit culmineerde in de *Whole Earth Catalog* (1968), een verkoopsucces waarvan begin jaren 1970 2,5 miljoen exemplaren werden verkocht. De pioniers geloofden stellig dat ze een alternatief voor de crisis konden bieden, door hun ervaring aan anderen door te geven via de publicatie van instructieboeken.

Die boeken kwamen er, nadat eerdere instrumenten voor zelfredzaamheid hadden gefaald. Neem nu Ralph Borsodi, die het decentralisme theoretiseerde in termen van de zelfredzame *homesteads* die een reactie waren op het Amerikaanse gecentraliseerde economische systeem dat niet opgewassen bleek tegen de crisis van de jaren 1930.⁵ Op basis van zijn ervaring als adviserend econoom bij toonaangevende bedrijven bedacht Borsodi coöperaties van 40 tot 50 *homesteaders* die 'hun eigendommen in trusts konden onderbrengen om zo de gebruikswaarde van het land te behouden ten behoeve van de gemeenschap'.⁶ *Homestead* verwijst met name naar een familie-

bedrijf van boeren dat sterk gericht is op de functionele en symbolische kern van het thuis.

De eerste keer dat Borsodi dit idee in praktijk kon brengen was in 1933, toen hij werd uitgenodigd om een plan te ontwikkelen voor 50 *homesteader*-nederzettingen rond Dayton, Ohio. Dit was twee jaar voor Franklin D. Roosevelt via zijn *Green Belt Town Program* de voordelen van stad en platteland probeerde te combineren.⁷ Maar het liep niet goed af; Borsodi had verwacht dat de *homesteaders* zijn decentralistische filosofie zouden volgen, maar uiteindelijk deden ze dat niet. Na verschillende problemen stemden de *homesteaders* vóór overheidsfinanciering en namen de federale autoriteiten het project over. Borsodi vertrok en het project mislukte.⁸

Zijn ervaringen in Dayton dwongen Borsodi tot een meer realistische houding, met behoud van zijn optimistische perspectief. Hij vertrouwde steeds sterker op de mogelijkheid om zijn decentralistische project per boek te promoten. Samen met zijn vrouw schreef hij Hoe-pak-ik-het-aan bulletins over *homesteading* die vervolgens werden uitgegeven door de School of Living, een organisatie die hij in 1934 oprichtte.⁹ In het boek *Flight from the City* vertelde Borsodi hoe hij er al in het begin van de jaren 1920, een tijd van

1 Joseph Rykwert, *On Adam's House in Paradise: The Idea of the Primitive Hut in Architectural History* (Cambridge, MA: MIT Press, 1981), 46.

2 Marc-Antoine Laugier, *An Essay on Architecture* (1753), vertaling Wolfgang en Anni Herrmann (Los Angeles: Hennessey & Ingalls, 1977), 11-12.

3 Sandra L. Schneider, 'In Search of Realistic Optimism', *American Psychologist* 56/3 (2001), 256.

4 Ibid., 258.

5 Allan C. Carlson, *The New Agrarian Mind: The Movement toward Decentralist Thought in Twentieth-Century America* (New Brunswick: Transaction Publishers, 2000), 56.

6 Ralph Borsodi, *Flight from the City* (New York: Harper & Row, 1972 [1933]), 33.

7 David Emory Shi (red.), *In Search of the Simple Life: American Voices, Past and Present* (Salt Lake City: Peregrine Smith Books, 1986), 248-252.

8 Jacob H. Dorn, 'Subsistence Homesteading in Dayton, Ohio, 1933-1935', *Ohio History Journal* 78 (1969), 75-93.

9 Ralph Borsodi, *Problems of Living*, seminar bij Oberlin College (1940).

Small Houses (1922), from which he could learn a labour-saving device for the construction of rock walls. Ultimately, Borsodi elevated the idea of shelter to a learning process and a way to achieve intellectual and bodily benefits.¹¹

Another important contributor to the School of Living publications was a designer-builder based in California named Ken Kern, who drew upon Borsodi's decentralist theory. Kern experimented with design-build procedures on his own 20-acre homestead near Oakhurst and later illustrated them in his 'how-to-do-it' publications.¹² Kern aimed at providing owner-builders with all the knowledge they needed to self-build and customise their homesteads over time, according to their needs. He showed the benefits of building and living in low-budget customised spaces that no mass-produced housing contractor could afford to realise, such as the 'expandable house', which could be developed from an initial mobile unit into a proper homestead.¹³

Having achieved good selling success with a 'how-to-do-it' book entitled *The Owner-Built Home*, in 1961 Kern established his own publishing house with the self-explanatory name of Owner-Builder Publications. Key to the success of these publications was the extensive use of hand-drawn, fully annotated illustrations suitable for being understood by a lay audience. Kern's content and communicative method were so relevant that Lloyd Kahn – editor of the *Shelter* section in the *Last Whole Earth Catalog* (1972) – reviewed Kern's *The Owner-Built Home* as 'the most useful book on building available'.¹⁴

Kern's publications anticipated the advent of the *Whole Earth Catalog*, which gathered information to purchase books published by independent publishing houses concerned with alternative technologies, do-it-yourself and ecological issues. Like Borsodi and Kern, creator and editor of the *Whole Earth Catalog* Stewart Brand 'maintained his fundamental optimism and belief in the power of people to fix big problems'.¹⁵ He considered his catalogue as a way to build up an alternative society based on self-reliance and ultimately succeeded in his endeavour. As argued by Andrew Kirk:

Optimism was one of the things that made *Whole Earth* such a success . . . the message that most readers got from the *Whole Earth Catalog* was unbridled technological optimism, the idea that innovation and invention with a conscience could overcome even the worst social and environmental problems.¹⁶

The catalogue's section *Shelter* was soaked with such technological optimism. In continuity with celebrated pioneers, like Henry David Thoreau's *Walden Pond Cabin* and John Burroughs's *Slabside Cabin*, this section promoted the construction of self-made shelters geared towards an aesthetic of precarity or rather a 'funk architecture' like the one built by the hippie communes of Drop City and Libre.¹⁷ The section also included experimental books aimed at stimulating readers to build, such as Steve Baer's *Dome-Cookbooks* (1968) and Ant Farm's *Inflatocookbook* (1971). Rather than manuals for architects or engineers, these were literally cookbooks applied to construction: they provided ingredients, times and procedures for making domes and inflatables. And what could not be self-made by reading instruction manuals could be directly ordered from suppliers (such as tents or tensiles).

Key to the editorial success of the *Whole Earth Catalog* was the impending 1973 oil crisis, reminding Americans of the Great Depression and encouraging them to equip to withstand the crisis individually.¹⁸ From 1974 on, the catalogue integrated a new section, edited by Jim Baldwin, called *Soft-Technologies*, which promoted home-made renewable energy production devices. At the same time, the *Shelter* section started shrinking until totally disappearing in the *Next Whole Earth Catalog* of 1980. The overly

11 Ibid., 65.

12 Mildred J. Loomis, *Alternative Americas* (New York: Universe Books, 1982), 116.

13 Ken Kern, *The Owner-Built Home* (Oakhurst: Owner builder publications, 1961), 104.

14 Stewart Brand (ed.), *The Last Whole Earth Catalog: Access to Tools* (Bladensburg, MD: Craftsman, 1972), 94.

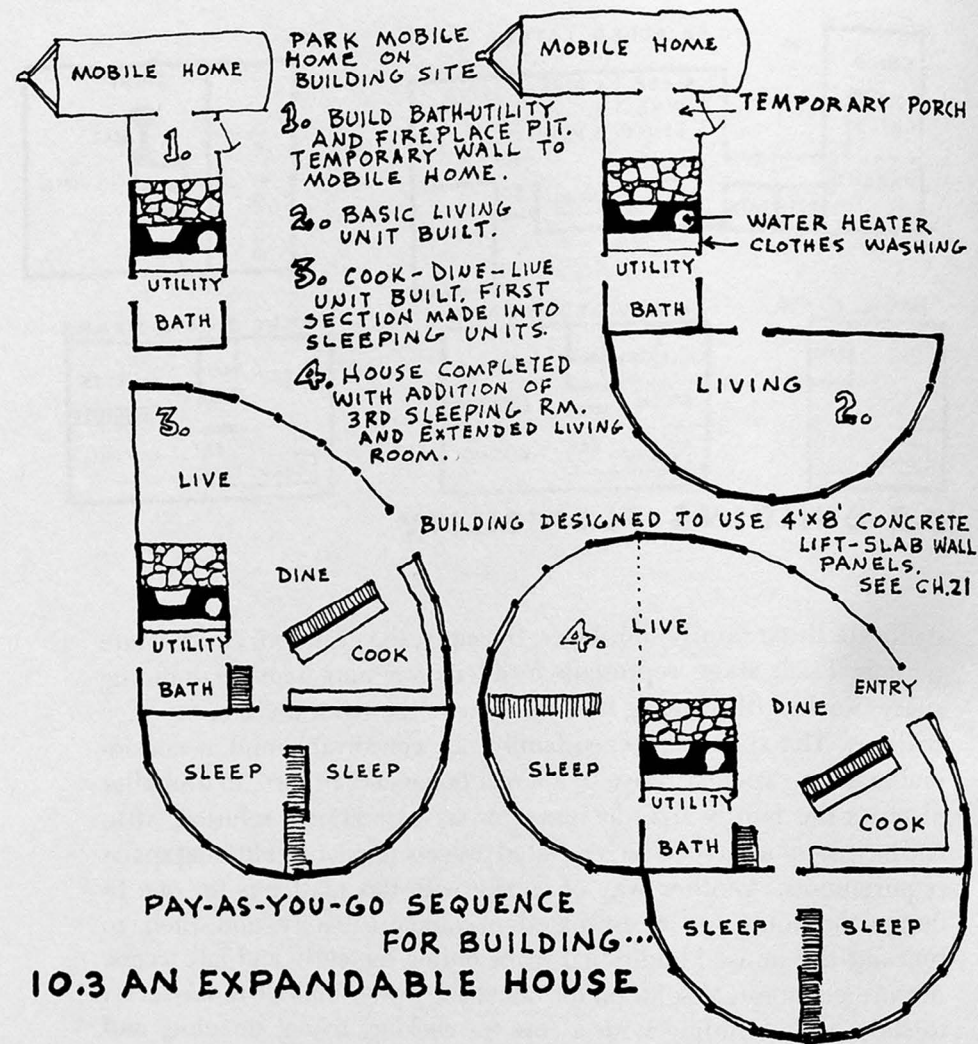
15 Andrew G. Kirk, *Counterculture Green: The Whole Earth Catalog and American Environmentalism* (Lawrence: University Press of Kansas, 2007), 34.

16 Ibid., 167, 55.

17 Henry David Thoreau, *Walden, or, Life in the Woods* (Mineola, NY: Dover Publications, 2002 [1854]), 104-127; Elizabeth Burroughs Kelley, *John Burroughs' Slabside* (Fredericksburg, VA: Riverby Books, 1987); Bill Voyd, 'Funk Architecture', in: Paul Oliver, *Shelter and Society* (London: Barrie & Rockliff the Cresset, 1969), 156-164.

18 Giovanna Borasi and Mirko Zardini (eds.), *Sorry, Out of Gas: Architecture's Response to the 1973 Oil Crisis* (Montréal: Canadian Centre for Architecture, 2007).

104 • THE OWNER-BUILT HOME

activity area of the house. The hallway functioned as passageway, storage facility, and utility area. Wright was, perhaps, the first to build the house with an exposure differing from the traditional outward one. He preferred an orientation to private view.

Wright introduced into house design and structure many important planning concepts. Even 50 years after their inception, these ideas have barely trickled down into the mainstream of conventional architectural practice and expression. Wright spoke of "organic architec-

ture" and of the "natural house." Today, architectural renegades surpass Wright's perceptions to somewhat the same extent that he surpassed his contemporaries. These mavericks now speak of "free-form" architecture and the "endless house," a term coined by the architect Kiesler. The arrangements and the dimensions of the endless house are determined by the various living activities of its inhabitants. Its free-flowing form derives from the fact that any section of the house can be closed off or opened into one, continuous space. Unlike a room, this space cannot upon first encounter be fully perceived, measured, and comprehended by our faculties. It has a charming indefiniteness of bounds and an elusiveness of volume, which lend it an unpredictable, natural quality unlike anything else found on the contemporary scene.

THE PLAN • 105

economische recessie en een grieppandemie, zelf in was geslaagd zijn eigen kleine boerderij te bouwen.¹⁰ In het hoofdstuk *Shelter zette* Borsodi uiteen hoe hij als timmerman, loodgieter en elektricien had geoefend, totdat hij in staat was een aanvankelijke hut stap voor stap om te bouwen tot een voorbeeldige *homestead*. Eerst bouwde hij een kippenhok, om uit te zoeken wat hij al kon. Vervolgens begon hij handboeken te lezen, zoals Ernest Flaggs *Small Houses* (1922), waaruit hij een arbeidsbesparende manier leerde om stenen muren te bouwen. Uiteindelijk verhiel Borsodi het idee van het bouwen van een onderkomen tot een leerproces en een manier om intellectueel en lichamelijk voordeel te behalen.¹¹

Een andere belangrijke schrijver van de publicaties die de School of Living uitgaf, was de in Californië gevestigde ontwerper-bouwer Ken Kern, die zich baseerde op Borsodi's decentralistische theorie. Kern experimenteerde met ontwerp- en bouwprocedures op zijn eigen 20 ha grote *homestead* in de buurt van Oakhurst en illustreerde deze later in zijn Hoe-pak-ik-het-aan boeken.¹² Kern wilde zelfbouwers alle kennis verschaffen die ze nodig hadden om hun huis zelf te bouwen en in de loop der tijd aan te passen. Hij toonde ze de voordelen van het bouwen en wonen in ruimten die met beperkte middelen op maat waren gemaakt, wat geen enkele aannemer van massawoningen zich kon veroorloven, zoals het 'uitbreidbare huis' dat zich ontwikkelt van een initiële *mobile home* tot een echte *homestead*.¹³

Na het verkoopssucces van zijn Hoe-pak-ik-het-aan boek *The Owner-Built Home*, in 1961, zette Kern zijn eigen uitgeverij op, die hij de voor zichzelf sprekende naam *Owner-Builder Publications* gaf. De sleutel tot het succes van zulke publicaties was het uitgebreide gebruik van handgetekende illustraties, compleet met toelichtingen die begrijpelijk waren voor een lekenpubliek. De inhoud en communicatieve methode van Kern waren zo relevant dat Lloyd Kahn — de redacteur van de *Shelter*-sectie in de *Last Whole Earth Catalog* (1972) — Kern's *The Owner-Built Home* recenseerde als 'het nuttigste boek over bouwen dat er te krijgen is'.¹⁴

De publicaties van Kern liepen vooruit op de verschijning van de *Whole Earth Catalog*, waar informatie te vinden was over de aankoop van boeken die waren uitgegeven door onafhankelijke uitgeverijen die zich bezighielden met alternatieve technologieën, doe-het-zelven en ecologische

kwesties. De maker en redacteur van de *Whole Earth Catalog*, Stewart Brand, hield net als Borsodi en Kern, 'vast aan een fundamenteel optimisme en geloof in het vermogen van mensen om grote problemen op te lossen'.¹⁵ Hij beschouwde zijn catalogus als een hulpmiddel voor de ontwikkeling van een alternatieve, op zelfredzaamheid gebaseerde samenleving en slaagde uiteindelijk in zijn opzet. Zoals Andrew Kirk stelde:

Optimisme was een van de aspecten die *Whole Earth* tot een succes maakten (...) de boodschap die de meeste lezers van de *Whole Earth Catalog* meekregen, was er een van ongebreideld technologisch optimisme: het idee dat innovatie en uitvinding met een geweten zelfs de ergste sociale kwesties en milieuproblemen konden overwinnen.¹⁶

De catalogussectie *Shelter* was doordrenkt met een dergelijk technologisch optimisme. Samen met gevierde pionierspublicaties als Henry David Thoreau's *Walden Pond Cabin* en John Burroughs's *Slabsides Cabin* promootte deze rubriek het initiatief van zelfgebouwde onderkomens die neigden naar een nogal wankele esthetiek, of liever gezegd naar de 'funk-architectuur' van de hippiecommunes van Drop City en Libre.¹⁷ In deze sectie werden ook experimentele boeken besproken die lezers moesten aanzetten tot bouwen, zoals Steve Baer's *Dome-Cookbooks* (1968) en het

10

Borsodi, *Flight from the City*, op. cit. (noot 6), 61–71.

11

Ibid., 65.

12

Mildred J. Loomis, *Alternative Americas* (New York: Universe Books, 1982), 116.

13

Ken Kern, *The Owner-Built Home* (Oakhurst: Owner builder publications, 1961), 104.

14

Stewart Brand (red.), *The Last Whole Earth Catalog: Access to Tools* (Bladensburg, MD: Craftsman, 1972), 94.

15

Andrew G. Kirk, *Counterculture Green: The Whole Earth Catalog and American Environmentalism* (Lawrence: University Press of Kansas, 2007), 34.

16

Ibid., 167, 55.

17

Henry David Thoreau, *Walden, or, Life in the Woods* (Mineola, NY: Dover Publications, 2002 [1854]), 104–127; Elizabeth Burroughs Kelley, *John Burroughs' Slabsides* (Fredericksburg, VA: Riverby Books, 1987); Bill Voyd, 'Funk Architecture', in: Paul Oliver, *Shelter and Society* (Londen: Barrie & Rockliff the Cresset, 1969), 156–164.

technological and experimental aspects of the *Shelter* section ended up connoting it as a pure hippie phenomenon. As such, it came to a halt when the hippie culture faced a decline in the mid-1970s.¹⁹ Stewart Brand also realised that the unrealistic optimism of the initial revolutionary and techno-utopian thinking had been followed by the disappointment of a 'bust'. 'People who organise their behaviour around the apocalypse,' argued Brand, 'are going to have a tough time knowing who they are when the apocalypse fails to show.'²⁰ Similarly, the accelerated collapse of communes, and the fast degradation of their domes, led Lloyd Kahn to acknowledge the techno-utopian failure. Kahn's post-1973 publications thus dispensed with domes and reverted to the idea of owner-built self-sufficient homesteads such as his own home in Bolinas.²¹

By the mid-1970s it was also clear that the failure of many self-construction experiments had been due to demolition orders issued by authorities in compliance with the US Building Code. In 1976, together with Ted Kogan and Rob Thallon, Kern published a book entitled *The Code* that summarised his career-long concern about the way 'general building contractors and city hall building departments mutually benefit from a tacit agreement to manipulate bureaucratic pressure, to increase profits, and to preserve the status quo'.²² Dramatically, Kern's cultural struggle ended in 1986, when he was struck by the collapse of a self-made earthen roof. At the age of 59, Kern departed from planet Earth looking for another shelter in paradise. That same year, the last representative of Borsodi's School of Living (Mildred J. Loomis) also died, and Borsodi's decentralist legacy of 'how-to' books was forgotten shortly thereafter.

However, today's impending ecological and economic crisis has sown the seeds for a resurgence of their realistic-optimistic 'I can do it' attitude. The optimism unleashed by some of these books is still present in the work of authors that cope with difficulties autonomously by means of cheap and low-tech tools. One example is Kris De Decker's attempt to 'underscore the potential of past and often forgotten technologies and how they can inform sustainable energy practices' with his nearly 15-year-old ongoing *Low-Tech Magazine*.²³ De Decker claims that 'interesting possibilities arise when you combine old technology with new knowledge and new materials, or when you apply old concepts and traditional knowledge to modern technology'. Leafing through the *Low-Tech Magazine*

one finds 'how-to' instructions related to a broad domain of issues with reference to historical sources that still prove viable nowadays.²⁴

To conclude, 'how-to' publications portray two features. First, they intend to convey technical skills through 'mechanical' instructions. Second, they convey ethical values (they aim to express the 'good' and the 'bad') intended as foundational values of small self-reliant communities.²⁵ These two features emerge well in Borsodi's and Kern's writings on the shelter. On the one hand, they provide answers to the problem of how to build a structure in which to live and produce independently. On the other, they understand the shelter as a symbol of small, decentralised communities, independent of the supply chain and state regulations. Similarly, Brand's *Whole Earth Catalog* responds both to the problem of building temporary structures and symbolising hippie communes (as temporary and nomadic happenings).

Therefore, although in different ways, all three authors (Borsodi, Kern and Brand) are realistic optimists. They feel responsible for facing problems head-on and with the conviction of being on the 'good' side. Indeed, as Brand once said: 'We are as gods and might as well get good at it.'²⁶

19

According to Damon Randolph Bach, the decline began as early as 1973. See: Damon R. Bach, *The American Counterculture: A History of Hippies and Cultural Dissidents* (Lawrence: University Press of Kansas, 2020), 223.

20

Stewart Brand, *World Game Discussion*. Source: Whole Earth Catalog Records, Department of Special Collections, Stanford University Libraries, M1045, box 7: 6–7.

21

Lloyd Kahn and Lesley Creed, *The Half-Acre Homestead: 46 Years of Building & Gardening* (Bolinas, CA: Shelter Publications, 2020).

22

Ken Kern, Rob Thallon and Ted Kogan, *The Owner-Builder and the Code* (Oakhurst: Owner builder publications, 1976); Kern, *The Owner-Built Home*, op. cit. (note 13), 352.

23

Low-Tech Magazine website, lowtechmagazine.com/about.html, accessed 10 August 2022.

24

'How to Get Your Apartment Off the Grid', 'How to Build a Low-tech Solar Panel?' and 'How to Make Biomass Energy Sustainable Again' are three (randomly chosen) articles of the magazine.

25

See, for example: Helen and Scott Nearing, *Living the Good Life: How to Live Simply and Sanely in a Troubled World* (New York: Social Science Institute, 1954).

26

Stewart Brand (ed.), *Whole Earth Catalog* (Menlo Park: Portola Institute, 1968).

Inflatocookbook van Ant Farm (1971). Dit waren niet zozeer handleidingen voor architecten of ingenieurs, maar eerder letterlijk kookboeken voor de bouw: er stonden ingrediënten en bouw-tijden in en 'recepten' om koepels en opblaasbare architectuur te maken. En zaken die men niet zelf kon maken aan de hand van de instructie-boeken, kon men direct bestellen bij leveranciers (zoals tenten of spandraden).

De sleutel tot het redactionele succes van de *Whole Earth Catalog* was de dreigende oliecrisis van 1973, die de Amerikanen herinnerde aan de crisis van de jaren 1930 en hen aanmoedigde zich voor te bereiden, zodat ze de crisis op eigen houtje zouden kunnen doorstaan.¹⁸ Vanaf 1974 bevatte de catalogus een nieuwe, door Jim Baldwin geredigeerde sectie genaamd *Soft-Technologies*, waarin zelfgemaakte apparaten voor de productie van duurzame energie werden aangeprezen. Tegelijkertijd werd de sectie *Shelter* steeds kleiner, tot deze in de *Next Whole Earth Catalog* van 1980 volledig verdwenen was. De al te technische en experimentele aspecten van de *Shelter*-sectie deden de mensen uiteindelijk alleen nog maar aan hippies denken. Als zodanig raakten ze uit zicht toen de hippiecultuur in het midden van de jaren 1970 in verval raakte.¹⁹ Steward Brand realiseerde zich ook dat het onrealistische optimisme van het aanvankelijke revolutionaire en technoutopische denken was opgevolgd door een teleurstellende ondergang. 'Mensen die hun gedrag organiseren rond de Apocalyps,' zo betoogde Brand, 'krijgen te kampen met een identiteitscrisis als de Apocalyps uitblijft.'²⁰ Ook de versnelde ineenstorting van de communes en het rappe verval van hun koepels brachten Lloyd Kahn ertoe het technoutopische falen te erkennen. Kahn's publicaties van na 1973 deden het dus zonder koepels en keerden terug naar het idee van, door de eigenaar gebouwde, zelfvoorzienende *homesteads*, zoals Kahn's eigen huis in Bolinas.²¹

Tegen het midden van de jaren 1970 was ook duidelijk dat de mislukking van veel zelfbouwexperimenten te wijten was aan sloopbevelen die de autoriteiten hadden uitgevaardigd in overeenstemming met de Amerikaanse Building Code. In 1976 publiceerde Kern, samen met Ted Kogan en Rob Thallon, een boek getiteld *The Code* waarin hij zijn loopbaanlange bezorgdheid samenvatte over de manier waarop 'grote aannemers en lokale bouwadministraties wederzijds profiteren van een stilzwijgend onderling akkoord om

de bureaucratische druk op te voeren, de winst te vergroten en de status quo te handhaven'.²² Aan Kern's culturele strijd kwam een dramatisch einde in 1986, toen hij werd bedolven onder een instortend, door hemzelf vervaardigd aarden dak. Op 59-jarige leeftijd verliet Kern de planeet Aarde, op zoek naar een ander onderkomen in het paradijs. Datzelfde jaar stierf ook de laatste vertegenwoordiger van Borsodi's School of Living (Mildred J. Loomis) en kort daarna raakte Borsodi's nalatenschap aan decentralistische Hoe-pak-ik-het-aan boeken in de vergetelheid.

De vandaag de dag dreigende ecologische en economische crisis heeft echter de kiem gelegd voor een heropleving van hun realistisch-optimistische 'ik-kan-het'-houding. Het optimisme dat sommige van deze boeken hebben losgemaakt, is nog steeds aanwezig in het werk van auteurs die uitdagingen autonoom het hoofd bieden door middel van goedkope low tech oplossingen en instrumenten. Een voorbeeld is de poging van Kris De Decker om in zijn bijna 15 jaar bestaande *Low-Tech Magazine* 'te onderstrepen wat het potentieel is van vroegere en vaak vergeten technieken en de manier waarop deze kunnen bijdragen aan duurzame energiepraktijken'.²³ De Decker beweert dat er 'interessante mogelijkheden ontstaan, wanneer je oude technieken combineert met nieuwe kennis en nieuwe materialen, of wanneer je oude concepten en traditionele kennis toepast op moderne technieken'. Bladerend door *Low-Tech Magazine*

18

Giovanna Borasi en Mirko Zardini (red.), *Sorry, Out of Gas: Architecture's Response to the 1973 Oil Crisis* (Montréal: Canadian Centre for Architecture, 2007).

19

Volgens Damon Randolph Bach begon de achteruitgang al in 1973. Zie: Damon R. Bach, *The American Counterculture: A History of Hippies and Cultural Dissidents* (Lawrence: University Press of Kansas, 2020), 223.

20

Stewart Brand, *World Game discussion*. Bron: *Whole Earth Catalog Records*, Department of Special Collections, Stanford University Libraries, M1045, box 7: 6-7.

21

Lloyd Kahn en Lesley Creed, *The Half-Acre Homestead: 46 Years of Building & Gardening* (Bolinas, CA: Shelter Publications, 2020).

22

Ken Kern, Rob Thallon en Ted Kogan, *The Owner-Builder and the Code* (Oakhurst: Owner builder publications, 1976); Kern, *The Owner-Built Home*, op. cit. (noot 13), 352.

23

Low-Tech Magazine website, lowtechmagazine.com/about.html, laatst bezocht 10 augustus 2022.

The Libre Commune from the early 1970s/ De Libre commune uit de vroege jaren 1970. From/ uit: Lloyd Kahn, *Shelter*, 1973

vindt men Hoe-pak-ik-het-aan instructies over een breed domein van onderwerpen, inclusief verwijzingen naar historische bronnen die ook nu nog bruikbaar blijken te zijn.²⁴

Tot slot vertonen Hoe-pak-ik-het-aan boeken twee kenmerken. Ten eerste zijn ze bedoeld om technische vaardigheden over te brengen door middel van ‘mechanische’ instructies. Ten tweede dragen ze ethische waarden uit (ze beogen het ‘goede’ en het ‘slechte’ te identificeren), met de bedoeling kleine zelfredzame gemeenschappen van basiswaarden te voorzien.²⁵ Deze twee kenmerken komen duidelijk naar voren in Borsodi’s en Kern’s geschriften over onderkomens. Enerzijds geven zij antwoord op de vraag hoe men een structuur kan bouwen waarin men zelfstandig kan leven en produceren. Anderzijds vatten zij het onderkomen op als een symbool van kleine, gedecentraliseerde gemeenschappen die onafhankelijk zijn van bevoorradingsketens en overheidsvoorschriften. Op dezelfde manier speelt Brand’s *Whole Earth Catalog* zowel in op het probleem van het bouwen van tijdelijke structuren als op het symboliseren van hippiecommunes (als tijdelijke en nomadische gebeurtenissen).

Daarom zijn deze auteurs (Borsodi, Kern en Brand) — weliswaar op verschillende manieren — alle drie realistische optimisten. Zij voelen zich verantwoordelijk voor een frontale confrontatie met de problemen en zijn ervan overtuigd, aan de ‘goede’ kant te staan. Zoals Brand immers eens zei: ‘We zijn als goden en daarom kunnen we daar maar beter goed in worden.’²⁶

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

24

‘How to Get Your Apartment Off the Grid’, ‘How to Build a Low-tech Solar Panel?’ en ‘How to Make Biomass Energy Sustainable Again’ zijn drie (willekeurig gekozen) voorbeelden van de artikelen in dit tijdschrift.

25

Zie bijvoorbeeld: Helen en Scott Nearing, *Living the Good Life: How to Live Simply and Sanely in a Troubled World* (New York: Social Science Institute, 1954).

26

Stewart Brand (red.), *Whole Earth Catalog* (Menlo Park: Portola Institute, 1968).

Romain Barth

A Diorama of Collective Optimism

Pearse-Connolly Hall from the outside/ van buiten gezien

Drawing lesson during educational activities/ Tekenles tijdens de educatieve programmering